

ДОМИСЛЮВАНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРАКТИКИ СУДУ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЄС

IMPLIED POWERS OF THE EUROPEAN UNION THROUGH THE PRISM OF THE PRACTICE OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EU

Чаус Ю.В., студентка III курсу факультету юстиції

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Беспалова К.О., студентка III курсу факультету юстиції

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Дуднік Д.А., студент III курсу факультету юстиції

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Ця стаття присвячена питанню змісту, а також застосуванню доктрини домислюваних повноважень (з англ. «implied powers») Європейським Союзом, а також утвореннями, які передували йому. Проаналізовано походження цієї доктрини із судової практики США, де взагалі вперше в історії права Головою Верховного Суду США було застосовано цей метод, історію впровадження цієї доктрини в площину міжнародного права, а також у правотворчій діяльності Європейського Економічного Співтовариства, науковий підхід до змісту та застосування Судом Справедливості цієї доктрини, у висновку виокремлено основні ознаки цього методу розширення повноважень. Досліджено основні норми установчих договорів ЄС, які закріплюють цю доктрину на законодавчому рівні. Проаналізовано практику Суду Справедливості, що стосувалася застосування досліджуваного методу і його зіставлення зі спільною компетенцією та виключною компетенцією інститутів ЄС. Звернено увагу на варіацію назв цієї доктрини, яка може застосовуватися в різних джерелах.

Розглянуто правову природу доктрини домислюваних повноважень крізь призму наукової оцінки, висновків Генеральних Адвокатів Суду Справедливості, а також рішення Суду Справедливості, яке було основоположним у запровадженні домислюваних повноважень у діяльності інститутів ЄС, а саме у справі № 22/70 «Комісія проти Ради». Звернуто увагу на фундаментальність цього прецеденту з огляду на застосування Судом Справедливості з подальшим посиланням на цю справу, який і надалі обґрунтовував свої позиції, посилаючись на вищезгадане рішення.

Досліджено судову практику Суду Справедливості щодо інших аспектів застосування доктрини домислюваних повноважень: як справи XX сторіччя, так і XXI сторіччя, зокрема запити інститутів ЄС щодо її належного застосування у сфері укладення міжнародних угод, у яких учасниками з іншого боку виступали треті країни.

Ключові слова: домислювані повноваження, імпліцитні повноваження, неявні повноваження, Суд Справедливості, метод розширення повноважень, повноваження Європейського Союзу.

The article is devoted to the issue of the content and application of the doctrine of implied powers by the European Union and its predecessor entities. Analyzed the origin of this doctrine from the case law of the United States, where for the first time in the history of law the Chief Justice of the United States Supreme Court applied this method, the history of implementation of this doctrine in international law, as well as in the law-making activities of the European Economic Community, the doctrinal approach to the content and application of this doctrine by the Court of Justice, and finally, the main features of this method of expanding powers are highlighted. The main provisions of the EU Treaties which enshrine this doctrine at the legislative level were examined. The case law of the Court of Justice regarding the application of the method under study and its comparison with the joint competence and exclusive competence of the EU institutions was analyzed. Attention is drawn to the variation in the names of this doctrine which may be used in different sources.

The legal nature of the doctrine of implied powers through the prism of scientific assessment, the opinion of the Advocate General, and the judgment of the Court of Justice which was fundamental in introducing implied powers in the activities of EU institutions, namely, in case № 22/70 Commission v. Council was examined. Attention is drawn to the fundamental nature of this precedent in view of the subsequent application by the Court of Justice with further reference to this case, which further substantiated its positions by referring to the above decision.

The case law of the Court of Justice on other aspects of the application of the doctrine of implied authority: both 20th century and 21st century cases, in particular, requests from EU institutions regarding its proper application in the field of international agreements in which third countries were parties on the other side were analyzed.

Key words: implied powers, implicit powers, Court of Justice, method of extension of powers, powers of the European Union.

Постановка проблеми. Модифікація принципу взяття додаткових повноважень зараз міститься у ст.ст. 216 і 352 Договору про функціонування Європейського Союзу (скороч. – ДФЄС), якими Союзу надається право на вихід за межі наданих йому повноважень, закріплених установчими договорами, якщо укладання угоди є необхідним для досягнення в рамках політик Союзу однієї з цілей, зазначених у Договорах [1]. Дана норма породжує дискусію і суперечки з приводу доцільності і обґрунтованості ще більшого обмеження суверенітетів держав-учасниць. Лівову частку щодо цього здійснює саме правотлумачна діяльність Суду Справедливості, яка і надає право Союзу застосовувати засоби впливу на держав-членів, не передбачені прямо в установчих договорах Союзу.

Останні дослідження. В Україні питання домислюваних повноважень розглядали Трагнюк Л.Я. [5], Моца А.А. [4], Шуміленко А.П., Ю.В. Осельська [3] та інші науковці. Проте в більшості робіт, що були нами проана-

лізовані, питання домислюваних повноважень розглядається опосередковано і спеціальних досліджень, які стосувалися б виключно цього питання, бракує. Проте серед зарубіжної літератури ґрунтовних досліджень більше: зокрема, ми використовували роботи Мілош Годун (Milosz Hodun), Еве с. Лерман (Eve с. Lerman), Мерійн Шамон (Merijn Chamon) та інших.

Метою цього дослідження є формування чіткого уявлення про концепцію домислюваних повноважень у розрізі права Європейського Союзу, надавши короткий історичний екскурс з приводу появи «implied powers» та роз'яснення з приводу необхідності, значущості застосування даного виду повноважень, і співвідношення останніх з можливими ризиками, пов'язаними з утисками суверенітетів країн-учасниць, розширенням сфери впливу ЄС, їх застосування на практиці.

Історія виникнення доктрини домислюваних повноважень у площині міжнародних міжурядових органі-

зації. Почнемо з того, що якщо досліджувати наукові праці вітчизняних і закордонних вчених, можна констатувати відсутність уніфікованого визначення згадуваної доктрини. Більшість фахівців використовують у своїх доробках саме поняття «домислованих» повноважень. Слід визнати, що синоніми нахшталт «іманентні» чи «імпліцитні» повноваження на практиці зустрічаються трохи рідше, хоча за своїм змістом не відрізняються від першого, адже походять від різних перекладів англійського «implied powers» – тобто неявні, непрямі повноваження. Вбачається, що усі зазначені варіанти не містять значної різниці в змістовному наповненні і однаково мають право на існування.

Доктрина домислованих повноважень не є новелою для міжнародної спільноти і, на думку науковців, вперше виникла у 18 столітті із ратифікацією Конституції США. Ключовим у розумінні цього поняття є справа *McCulloch v. The State of Maryland* 1819 року, коли доктрина вперше була застосована на практиці Головою Верховного Суду США Дж. Маршалом [2]. Тоді Суд наголосив на тому, що повноваження, якими наділяється уряд, не повинні бути надмірно обмеженими і за необхідності, задля досягнення конкретної законної мети, можуть бути досягнуті іншими, не передбаченими Конституцією, методами [3]. Пізніше, 1926 року, Постійною палатою міжнародного правосуддя Ліги Націй було зроблено внесок з приводу перенесення доктрини «домислованих повноважень» у площину міжнародного права, що згодом дало змогу формулювати Міжнародному суду ООН у своїх консультативних висновках обґрунтування, спираючись саме на цю концепцію [4]. Прикладом може слугувати справа 1949 року «Про відшкодування збитку, понесеного на службі ООН», де Судом було встановлено наявність в ООН міжнародної правосуб'єктності, та практика 1996 року, у якій ВООЗ Міжнародним судом ООН було надано висновок щодо законності застосування ядерної зброї під час збройного конфлікту, хоча такі повноваження не були прямо передбачені установчими документами. Варто наголосити, що згадувана доктрина притаманна і використовується також і Радою ООН з прав людини, через високий рівень дискреції і нечіткість повноважень останньої» [5].

Повертаючись до аналізу застосування доктрини домислованих повноважень європейською спільнотою, то Суд Справедливості почав говорити про останні у справі 8/55 *Federation Charbonniere de Belgique v High Authority* 1956 року. Вона стосувалася спору із участю Вищого органу Європейського співтовариства з вугілля та сталі (the High Authority), який був інститутом виконавчої влади. Суть спору стосувалася права Вищого органу встановлювати ціни (у конкретно цьому кейсі – щодо вугілля) як елементу його повноважень з регулювання ринку [6]. Позивач посилався на те, що в законодавстві відсутнє пряме визначення права чи обов'язку Вищого органу здійснювати керування цінами, вказівки на наявність у нього таких повноважень. Проте Суд не погодився із такою аргументацією і, посилаючись на загальні положення Договорів, зокрема, Договору про створення Європейської співтовариства вугілля та сталі, дійшов висновку, що Вищий орган наділений можливістю вибору інструментів для досягнення цілей та виконання завдань, що ставляться перед ним. Тобто тут, як і в наступних правових позиціях Суду ЄС, домисловані повноваження розглядаються як частина приписуваних повноважень (the attributed powers) і тлумачаться в більш вузькому значенні. Мілош Годун (Milosz Hodun) звертав увагу, що тут суд розглядає домисловані повноваження виключно в рамках здійснення повноважень, вже виражених у Договорі, і тільки для досягнення обмеженої цілі виражених повноважень [7].

Більше широке тлумачення доктрини домислованих повноважень Суд здійснив у рішенні по справі *Germany*

v. Commission 1987 року, яке стосувалося міграційної політики. Відповідно до змісту цього рішення, Німеччина разом з іншими державами-членами позивалася з вимогою анулювати Рішення Комісії 85/381/EEC від 8 липня 1985р., що встановлювало процедуру попередньої консультації з Комісією з питань міграційної політики щодо третіх країн [8]. Держави-члени були зобов'язані інформувати Комісію та інші держави щодо проектів їх нормативних актів, що стосувалися в'їзду, резидентства, рівного поводження та інтеграції працівників у соціальне та культурне життя держави. Стаття 118, яка передбачала взаємодію в соціальній сфері, напряду не надавала Комісії повноважень приймати юридично обов'язкові рішення. Суд же дійшов висновку, що ця стаття має тлумачитися на користь наявності в Комісії цих повноважень, що потрібні для здійснення відповідної діяльності. І хоча це рішення не було широкого застосування, воно мало дуже важливе значення, оскільки Суд постановив, що коли положення Договору передбачають певне завдання Комісії, це положення має також розглядатися як таке, що наділяє її відповідними повноваженнями задля виконання таких завдань. Договори надають різні завдання Комісії, включаючи деякі доволі широкі, наприклад, такі як «забезпечення положень Договорів» [7].

Правова природа домислованих повноважень в праві ЄС. До набуття чинності Лісабонської угоди, стаття 308 ДФЄС була єдиною нормою, де доктрина домислованих повноважень була формально закріплена. Ця стаття Договору стосується регулювання функціонування внутрішнього ринку Союзу і передбачає, що у випадку, якщо в Договорі не визначено потрібні повноваження, а Союз визнає потребу досягнення однієї зі своїх цілей, на пропозицію Комісії та після отримання згоди Європарламенту, Рада може одностайно вжити належних заходів. Суд ЄС посилався на цю статтю у справі *ERTA* в частині, де він надавав характеристику зовнішнім повноваженням, наданим положеннями Договорів [9]. Суд визначив, що якщо ті умови, що перераховані у статті, дотримані, то компетенція діяти в цій сфері може бути наявна, із застосуванням статті 308 ДФЄС як правової основи. Більш того, що стосується домислованих повноважень, у цій же справі Суд ЄС визначив, що держави-члени можуть втратити право укладати міжнародні угоди, за умови, якщо ЄС ухвалить відповідні рішення з цих питань. Цю правову позицію досліджували та піддавали критиці і, зокрема, Мерійн Шамон (Merijn Chamon) визначав, що ефект *ERTA* є формою запобігання потенційним перешкодам, проте надалі визначається неможливість застосування такого підходу в практиці Суду після прийняття Лісабонської угоди [10].

Як визначає Мілош Годун (Milosz Hodun), зміст та сфера застосування статті 308 ДФЄС зумовлювали численні дискусії та непорозуміння між державами-членами та Радою: «подальше існування цієї статті активно обговорювалося, особливо під час роботи над Конвентом за майбутнє Європи. Думки розділилися і були навіть представлені позиції щодо повного виключення статті. Проте робоча група дійшла висновку про важливість цієї норми, текст статті було змінено і в Лісабонській угоді представлено як статтю 352(1), яка передбачає, що якщо дії Союзу виявляються необхідними в рамках політики, визначеної в Договорах, для досягнення однієї з цілей, викладених у них, і Договори не надають необхідних повноважень, Рада, одностайно діючи за пропозицією від Комісії та після отримання згоди Європейського Парламенту вживає відповідних заходів» [7]. Якщо заходи, про які йде мова, ухвалюються Радою відповідно до спеціальної законодавчої процедури, вона також приймає рішення одностайно за пропозицією Комісії та після отримання згоди Європейського Парламенту.

Домисловані повноваження ЄС також базуються на справі Суду ЄС № 22/70 «Комісія проти Ради», яка

стала резонансною і проклала шлях у майбутнє для розширення повноважень інституцій ЄС саме таким способом. Спів виник щодо положень Європейської угоди про залізничний транспорт. Рада відмовила в наданні Європейській Комісії мандату на ведення переговорів щодо укладання останньою на підставі статті 235 Римського договору, згідно з якою, після подання пропозиції Комісією, і консультацій Ради з Парламентом, Раді надавалося право приймати рішення щодо належності вчинення дій, які не були передбачені договором і наданими відповідним суб'єктам повноваженнями, для досягнення цілей Співтовариства, з урахуванням однастайності. У відповідь на відмову Ради, Комісія, звернувшись до Суду Європейського Економічного Співтовариства щодо надання тлумачення положень відповідної статті, отримала висновок, який став ключовим для концепції «implied powers». Суд вирішив, що Співтовариство має домислювані повноваження щодо політик, які належать до її внутрішньої компетенції та вказав, що повноваження Спільноти укладати угоди не обмежуються питаннями окресленими статтями 113 (тепер стаття 207 ДФЕС) та 228 (тепер стаття 218 ДФЕС). [11] Суд постановив, що Співтовариство наділено домислюваними повноваженнями на укладання угод із третіми країнами, які «можуть постати внаслідок реалізації інших положень Договору або із реалізації політики на основі цих положень інституціями Співтовариства». Окрім цього, відповідно до ст. 210 Договору про заснування Європейського Економічного Співтовариства (скороч. – ДЄЕС), вказується, що Співтовариство може мати юридичну правосуб'єктність. Це означає, що «у всіх зовнішніх відносинах Співтовариство має здатність налагоджувати договірні відносини з третіми країнами щодо всіх цілей, що визначені Частиною Першою Договору» [12].

Однак, звернувши увагу на висновок Генерального адвоката Дютейля де Ламота, простежується спірність і неоднозначність прийнятого Судом рішення, адже справа 22/70 відноситься до тієї невеликої кількості справ, коли думка Генерального адвоката і Суду не збігається. На думку Дютейля де Ламота, дія Суду дала підстави вважати, що Співтовариство взагалі правомочне на вчинення не лише прямо передбачених повноважень, але й «тих непрямих повноважень, за допомогою яких Верховний Суд США доповнює повноваження федеральних органів стосовно повноважень конфедеративних штатів». Його категоричність базувалася на опасіннях з приводу неприйнятності неявних повноважень у праві Співтовариства і, що широке тлумачення можливе лише стосовно внутрішніх, а не зовнішніх питань, і насамперед, що таке розширення повноважень може мати місце лише тоді, коли воно є «прямим і необхідним» [13].

Концепція домислюваних повноважень і надалі розвивалася Судом ЄС і застосовувалася, наприклад, для розширення повноважень інститутів у сфері спільної торгівельної політики. Так, відповідно до змісту рішення Суду 1/78, Комісія надіслала Раді 5 жовтня 1978 р. «Рекомендацію щодо вирішення перемовин про міжнародний договір щодо природного каучуку» [14]. Угода також була предметом перемовин в рамках Конференції Об'єднаних Націй з Торгівлі та Виробництва, що діяла з 1977 р. та участь в якій приймало Співтовариство. У цих рекомендаціях Комісія зайняла позицію, що Рада мала повноваження самостійно, на підставі статті 113 ДЄЕС, приймати участь у перемовинах та укладенні договору. Декілька представників держав-членів у Раді, все ж таки, притримувалися тієї точки зору, що рекомендації Комісії мають базуватися як на підставі статті 113, так і на підставі статті 116 ДЄЕС і що Співтовариство та держави-члени мають брати участь разом у перемовинах. Тому подальші перемовини відбувалися саме в такому форматі. Комісія, на підставі абзацу 1 статті 228 ДЄЕС, надіслала запит до Суду з питанням чи

має Співтовариство повноваження бути учасником перемовин та укладати міжнародний Договір щодо природного каучуку.

Суд дійшов висновку, що право Співтовариства брати участь в укладенні міжнародного договору не оспорується. Натомість він зазначив, що всі розбіжності виникли через питання: «...чи належить предмет Договору повністю до повноважень Співтовариства, чи такі повноваження мали б бути спільними з державами-членами і в такому разі виправдати їхню участь у процесі перемовин та укладення цього Договору».

Основна складність виникла через питання, чи належить Договір щодо природного каучуку «в цілому або хоча б в деяких аспектах до сфери «спільної торгівельної політики». Як Рада, так і Комісія погодилися з тим, що Договір був тісно пов'язаний з торгівельною політикою, але не могли погодитися з тим, що стаття 113 ДЄЕС охоплює предмет цього міжнародного Договору. Суд постановив, що Співтовариство мало повноваження укладати товарні договори, так само як і традиційні торгівельні договори. На додаток, також зазначив, що «...організація економічних зв'язків Співтовариства з третіми країнами може мати наслідки для певних секторів економічної політики. Так само як і у випадку з регулюванням міжнародної торгівлі сировинними товарами, цей розгляд не є підставою задля виключення таких цілей зі сфери застосування правил, що стосуються загальної торгівельної політики». Наостанок, Суд розглянув питання з приводу того, чи можуть механізми фінансування буферних запасів зводити нанівець виключну компетенцію в питаннях спільної торгівельної політики. Він дійшов до висновку, що якщо збори на утримання таких запасів будуть виникати у держав-членів, це «призведе до участі цих держав в процесі укладення Договору разом із Співтовариством».

На перший погляд може здаватися, що цей Висновок Суду немає ніякого відношення до доктрини домислюваних повноважень, так як стосується питання спільної торгівельної політики, де повноваження щодо укладення міжнародних договорів прямо передбачені ДЄЕС. Тим не менш, доктрина домислюваних повноважень була застосована і тут. Стаття 113 ДЄЕС не надає повного переліку елементів загальної торгівельної політики. Так, можемо дійти висновку, що повноваження задля укладення Договору щодо природного каучуку, який передбачав імпорт сировини, впливали із доктрини домислюваних повноважень, так як напряму така компетенція не була передбачена у вищезгаданій нормі. Суд також визначив і межі, передбачивши ті випадки, коли держави-члени все ж таки мають брати участь.

Перед Судом також поставали питання щодо співвідношення виключних та домислюваних повноважень інститутів. Так, у справах C-248/95 та C-249/95, які були об'єднані, Комісія, в порядку статті 228 ДЄЕС, запросила висновок Суду щодо проектів Угоди про створення фонду суден внутрішнього мореплавства та їх відповідність положенням установчих Договорів [15]. Проект Угоди став результатом серій перемовин між Комісією, Швейцарією та шістьма державами-членами. Їх метою було усунення занепокоєнь, які виникли з приводу переваження судів у внутрішніх водах. Залучення Швейцарії було необхідністю у будь-якому способі вирішення проблеми, адже вона мала право судоходства по цих водах відповідно до ранніх договорів між певними державами-членами. Система, створена проектами Угод, складалася з пропозиції тимчасово укладати частини доступних перевізних можливостей взамін на фінансову компенсацію перевізникам, які добровільно погодяться тимчасово вивести свої судна із внутрішніх вод. У своєму запиті щодо висновку, Комісія, по-перше, запитала щодо правової основи Угоди та обґрунтування участі певних держав-членів, а, по-друге, чи такі внески до фондів органів дер-

жавної влади задля прийняття подібних рішень, що мають загальний ефект та пряме застосування у державах-членах, сумісні з установчими Договорами. І, по-третє, щодо можливих конфліктів з Договорами внаслідок організації та повноважень таких Спеціальних Фондів.

Суд вивчив мету системи, що визначалася Угодою, і вирішив, що вона є важливим фактором у загальній транспортній політиці. По суті, Стаття 75 ДФЄС надавала необхідну правову основу задля прийняття такої системи в Європейському Співтоваристві. Але в цій справі було «неможливо в повному обсязі досягти мети, яка переслідувалася установленням загальних правил, що витікали зі статті 75 ДФЄС через участь швейцарських суден у внутрішніх водах, з цього питання. Суд дійшов висновку, що навіть коли повноваження Співтовариства прямо не передбачені установчим Договором, «Співтовариство має повноваження вступати в міжнародні відносини, які необхідні задля досягнення такої мети навіть за відсутності прямих положень щодо цього». Це особливо визнається в тих випадках, коли власні повноваження вже були застосовані задля прийняття мір у сфері загальної політики, але їх було недостатньо. Хоча власні повноваження застосувалися тільки коли угода укладалася і вступала в силу, повноваження щодо перемовин Співтовариства з іншими суб'єктами міжнародного права все одно будуть витікати із прийняття положень, що будуть надавати власні повноваження.

Виходячи зі змісту цієї справи, ми можемо казати про домислювані повноваження Співтовариства, які з укладанням міжнародних договорів з іншими суб'єктами міжнародного права перетворюються на власні повноваження відповідно до положень таких договорів.

Окрім співвідношення виключної компетенції та домислюваних повноважень, перед Судом також поставало і питання їх співвідношення із спільною компетенцією ЄС та держав-членів. Думку Суду ми можемо простежити, зокрема у Висновку 2/15, у якому Єврокомісія звернулася із наступним запитом: «Чи має Союз виключну компетенцію для самостійного підписання і укладення Угоди про Вільну Торгівлю з Сингапуром? Більш конкретно: 1) які положення Угоди відносяться до виключної компетенції ЄС? 2) які положення Угоди відносяться до спільної компетенції ЄС з державами-членами? 3) чи є якісь положення Угоди, які відносяться до виключної компетенції держав-членів?» [16].

Суд дійшов висновку, що Укладення ЄС міжнародного договору, що стосується таких інвестицій, може виявитися «необхідним для досягнення в рамках політики Союзу однієї з цілей, згаданих в установчих Договорах», відповідно до змісту абзацу 1 ст. 216 ДФЄС. Виходячи

з факту, викладеного у статті 63 ДФЄС, що вільне переміщення капіталу і платежів між державами-членами та третіми країнами не є обов'язковими для третіх країн, укладення міжнародних договорів, що сприяють встановленню такого вільного пересування на зустрічній основі, може бути класифіковано як необхідне задля досягнення повного вільного пересування, що є однією з цілей Глави 4 («Вільне пересування осіб, послуг та капіталу») Розділу 3 («Союзна політика і внутрішні справи») ДФЄС.

Глава 4 відноситься до сфери питань, що пов'язана із внутрішнім ринком, компетенція щодо якого поділяється між ЄС та державами-членами відповідно до п. «а» абзацу 2 статті 4 ДФЄС. Компетенція, надана ЄС відповідно до абзацу першого статті 216 ДФЄС відносно укладення угоди, що є «необхідною для досягнення в рамках політики Союзу однієї з цілей, згаданих в установчих Договорах», також може бути спільною, оскільки абзац 1 статті 4 ДФЄС зазначає, що ЄС «має поділяти компетенцію з державами-членами, де установчі Договори наділяють його компетенцією, що не відноситься до сфер визначених статтями 3 та 6, як у цій справі» [16]. Отже, з цього судового рішення можемо дійти висновку, що ЄС фактично може ініціювати укладення міжнародного договору, виходячи з доктрини домислюваних повноважень, але у положеннях, які відносяться до сфер, в яких компетенція є спільна, має приймати рішення разом з державами-членами.

Висновок. Підсумовуючи усе вищезазначене, можна сказати, що доктрині домислюваних повноважень характерні такі риси:

1. Домислювані повноваження як такі прямо не закріплені в установчих Договорах ЄС, хоча визначення цієї доктрини та право її застосування закріплено, зокрема у статтях 216 та 352 ДФЄС.

2. Тим не менш, повноваження, які набували інститути ЄС у процесі застосування цієї доктрини, можуть закріплюватися в міжнародних угодах, які були укладені з іншими країнами.

3. Вони не мають суперечити *acquis* ЄС.

Отже, доктрина домислюваних повноважень і на сьогоднішній день, навіть після укладення вже нових установчих договорів, з моменту її першого застосування Судом ЄС, залишається актуальним засобом розширення повноважень Союзу. Так, не дивлячись на всю еволюцію, яку ця доктрина пройшла, інститути ЄС застосовують її як правову основу своїх мір, а також звертаються до Суду ЄС задля тлумачення в контексті відповідного акту. Саме завдяки їй ЄС може досягати передбачених установчими договорами цілей за відсутності прямої вказівки на повноваження інститутів, які необхідні для цього.

ЛІТЕРАТУРА

1. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: http://data.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/oj
2. M'CULLOCH v. STATE OF MARYLAND *et al.* February Term, 1819. URL: <https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/17/316>
3. А.П. Шуміленко, Ю.В. Осельська. Концепція Домислюваної компетенції міжнародних міжурядових організацій у сучасному міжнародному праві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ* №4, 2012. URL: https://www.academia.edu/28411323/Концепція_домислюваної_компетенції_міжнародних_міжурядових_організацій_у_сучасному_міжнародному_праві
4. Моца, А. А. Основні правові механізми, що забезпечують європейську інтеграцію. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* : Серія: Право. 2012. № 18. С. 14–17.
5. Трагнюк О.Я. Стаття 5 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. «Право на свободу та особисту недоторканність». URL: [http://ftplec.nlu.edu.ua/Лекційні%20матеріали/Кафедра%20права%20Європейського%20Союзу/%22Матеріали%20для%20підготовки%20до%20НО%20\(магістри\)%20з%20дисципліни%20%22Міжнародне%20право%20прав%20людини%22/Лекція%20%20%20Стаття%205%20Європейської%20Конвенції%20про%20захист%20прав%20людини](http://ftplec.nlu.edu.ua/Лекційні%20матеріали/Кафедра%20права%20Європейського%20Союзу/%22Матеріали%20для%20підготовки%20до%20НО%20(магістри)%20з%20дисципліни%20%22Міжнародне%20право%20прав%20людини%22/Лекція%20%20%20Стаття%205%20Європейської%20Конвенції%20про%20захист%20прав%20людини) Трагнюк%20О.Я..pdf
6. Case C-8/55 *Fédération Charbonnière de Belgique v. High Authority* [1956] ECR. URL: https://www.cvce.eu/content/publication/2006/6/8/880687b5-fafe-4458-931c-169ea00687bc/publishable_en.pdf
7. Milosz Hodun. *Doctrine of Implied Powers as a Judicial Tool to Build Federal Polities. Comparative Study on the Doctrine of Implied Powers in the European Union and the United States of America* – PhD dissertation, School of Law, Reykjavik University. URL: <https://opinivisindi.is/bitstream/handle/20.500.11815/2479/Doctrine%20of%20implied%20powers%20as%20a%20judicial....pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Federal Republic of Germany and others v Commission of the European Communities. Judgment of the Court of 9 July 1987. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61985CJ0281>
9. Judgment of the Court of 31 March 1971. *Commission of the European Communities v Council of the European Communities. European Agreement on Road Transport. Case 22-70.* URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A61970CJ0022>

10. Merijn Chamon, 'Implied exclusive powers in the ECJ'S post-Lisbon jurisprudence: The continued development of the "ERTA" doctrine', (2018), 55, Common Market Law Review, Issue 4, pp. 1101–1141. URL: <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Common+Market+Law+Review/55.4/COLA2018094>
11. Трагнюк О. Я. Тлумачення міжнародних договорів: теорія і досвід європейських міжнародних судових органів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Олеся Янівна Трагнюк ; Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. Х., 2003. 20 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/5546>
12. Treaty establishing the European Economic Community. URL: https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_3_antlasmalar/1_3_1_kurucu_antlasmalar/1957_treaty_establishing_eec.pdf
13. Eve C. Lerman. The Doctrine of Implied Powers in the Area of Treaty-Making: A Study of Decisions of the European Court of Justice. URL: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/49304/Lerman_1985_LLM.pdf?sequence=1
14. Opinion of the Court 1/78. URL: <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=89943&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=10255531>
15. Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 17 July 1997. SAM Schiffahrt GmbH and Heinz Stapf v Bundesrepublik Deutschland. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61995CJ0248>
16. Opinion 2/15 of the The Court of Justice of the European Union (Full Court). 16 May 2017. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=190727&doclang=en>